

FAQ: Zoönotisch risico van aviaire influenza

Wat is aviaire influenza?

Aviaire influenza of vogelgriep is een virusziekte die pluimvee en wilde vogels treft en vaak ernstige gevolgen heeft voor de diergezondheid en de economie. Hoewel vogelgriepvirussen zeer soortspecifiek zijn, hebben zij in bepaalde gevallen de speciesbarrière overschreden en zijn ze geïsoleerd bij zoogdiersoorten, waaronder mensen.

Deze virussen worden ingedeeld in subtypes op basis van twee oppervlakte-eiwitten, de hemagglutinine (HA) en de neuraminidase (NA). Zo wordt een virus met HA 7 eiwit en NA 9 eiwit aangeduid als subtype H7N9. Er zijn ten minste 16 hemagglutinines (H1 tot en met H16) en 9 neuraminidases (N1 tot en met N9) subtypes aangetroffen in vogelvirussen.

De verschillende virusstammen worden gecategoriseerd als hoog pathogene aviaire influenza (HPAI) of laag pathogene aviaire influenza (LPAI). Infecties veroorzaakt door een HPAI-virus kunnen leiden tot een hoge sterfte bij pluimvee, terwijl infecties met een LPAI-virus meestal mild of zelfs onmerkbaar zijn bij vogels.

Besmetting vindt meestal plaats door direct contact tussen vogels en/of blootstelling aan speeksel, mucus of uitwerpselen van besmette vogels. De migratie van wilde vogels speelt een belangrijke rol bij de geografische verspreiding van het virus. In het verleden volgde de aanwezigheid van het HPAI-virus in Europa gewoonlijk een seizoensgebonden patroon: het aantal uitbraken was doorgaans het laagst in september, begon te stijgen in oktober en bereikte een piek in februari. Verschillende factoren kunnen deze dynamiek beïnvloeden, zoals de migratiepatronen van wilde vogels, (ongereguleerde) handel, landbouwsystemen, bioveiligheid en immuuniteitsstatus. Sinds 2021 heerst er echter een epidemie van HPAI in de Europese Unie, zowel bij gedomesticeerd pluimvee als bij wilde vogels. Het vogelgriepvirus lijkt endemisch (d.w.z. constant aanwezig) te zijn geworden in wilde vogelpopulaties in Europa. Dit betekent dat het gezondheidsrisico voor pluimvee en avifauna in de huidige situatie het hele jaar door aanwezig blijft.

Wat is de huidige situatie in België bij wilde vogels?

Tijdens de zomer van 2022 werden in Vlaanderen talrijke uitbraken van HPAI bij wilde vogels vastgesteld, vooral aan de kust, maar ook in andere Europese kustgebieden, waarbij vooral populaties kokmeeuwen, grote mantelmeeuwen en grote sterns werden getroffen. In het najaar van 2022 werd ook in Wallonië een toename van het aantal gevallen vastgesteld. De meest opvallende gebeurtenissen betroffen drie gemeenten waar populaties uitgezette fazanten werden besmet. De aanwezigheid van een hoge dichtheid van uitgezette fazanten die vatbaar zijn voor infectie kan hebben gediend als virusversterker. Deze uitbraken hebben geleid tot een lokaal jachtverbod om de verspreiding van het virus te beperken, naast een verscherpt toezicht. Sinds januari 2023 heeft de epidemie zich verder verspreid in wilde vogelpopulaties in België. Veel kokmeeuwen zijn dood aangetroffen bij de Maas en

de Schelde. Ook andere vogelsoorten zijn besmet met aviaire influenza, zoals watervogels (bv. wilde eenden en Canadese ganzen) en roofvogels (bv. slechtvalken).

Gedetailleerde cijfers over de gevallen van vogelgriep in België zijn te vinden op de volgende website: <https://www.sciensano.be/nl/gezondheidsonderwerpen/aviaire-influenza/cijfers>.

Wat is de huidige situatie in België bij gehouden vogels?

Er is een relatief groot aantal besmettingen van HPAI geweest in de pluimveesector in België tijdens het seizoen 2022-2023: tussen september 2022 en 23/02/23 bedroeg dit 32 bedrijven, waaronder 18 professionele bedrijven, 13 particuliere eigenaars en 1 zoölogisch park.

Gedetailleerde cijfers over de gevallen van vogelgriep in België zijn te vinden op de volgende website: <https://www.sciensano.be/nl/gezondheidsonderwerpen/aviaire-influenza/cijfers>.

Wie is verantwoordelijk voor de bewaking van het vogelgriepvirus in België?

Het FAVV is verantwoordelijk voor de monitoring van pluimvee en in gevangenschap levende wilde vogels in België. Meer informatie over de huidige situatie en maatregelen vindt u op de volgende website:

<https://www.favv-afscab.be/professionelen/dierlijkeproductie/dierengezondheid/vogelgriep/>.

De monitoring van wilde dieren is een regionale bevoegdheid in België. Meer informatie voor het Vlaamse Gewest vindt u op de volgende website: <https://www.natuurenbos.be/vogelgriep>.

Meer informatie voor het Waalse Gewest vindt u op de volgende website: <https://www.wallonie.be/fr/actualites/vigilance-face-la-grippe-aviaire>.

Meer informatie voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vindt u op de volgende website: <https://leefmilieu.brussels/burgers/het-milieu-brussel/dierenwelzijn-garanderen/vogelgriep-gezondheidsvoorschriften>.

Kan het aviaire influenza virus andere diersoorten dan vogels besmetten?

Ja, het vogelgriepvirus dat de huidige problemen veroorzaakt, kan andere diersoorten (waaronder mensen) besmetten, hoewel dit vrij ongebruikelijk is. Sinds het begin van de pandemie van HPAI bij wilde vogels zijn in Europa individuen van verschillende zoogdiersoorten positief bevonden voor HPAI. De meeste gevallen kwamen voor bij wilde diersoorten zoals de rode vos, de Europese bunzing, de Euraziatische otter, de lynx, dolfinen, zeehonden, enz., terwijl er minder gevallen werden waargenomen bij gedomesticeerde diersoorten zoals de fret, kat, Amerikaanse nerts en honden. Het is bekend dat katachtigen en marterachtigen bijzonder gevoelig zijn voor HPAI-infectie. Ook in België werden enkele besmettingen met aviaire influenza bij zoogdieren vastgesteld, namelijk bij wilde

vossen, wilde Europese bunzings en tamme fretten. In alle gevallen was dit waarschijnlijk het gevolg van nauw contact met grote hoeveelheden virus, hetzij door het eten van besmette vogelkarkassen, hetzij door intensief contact met besmet hobbypluimvee. Hoe nauwer en frequenter de contacten tussen de twee gastheren zijn, des te waarschijnlijker is het dat overdracht tussen verschillende soorten daadwerkelijk plaatsvindt. Dit optreden, spill-over infectie genoemd, kan worden vergemakkelijkt door de snelle genetische evolutie van influenzavirussen. Of een virus dat in de ene soort circuleert, een andere soort kan infecteren, hangt onder meer af van de mate waarin dat virus zich aanpast aan de receptoren in de nieuwe gastheer.

Spill-over infecties komen niet zo vaak voor. De kans daarop zou momenteel echter groter kunnen zijn door de intensieve circulatie van vogelgriepvirussen bij wilde vogels en pluimveebedrijven wereldwijd. In de meeste gevallen verloopt een dergelijke besmetting zonder symptomen, maar er kunnen zich ernstige ziektegevallen voordoen, en is er geen verdere verspreiding onder de nieuwe gastheersoorten.

In juni 2023 zijn in Polen talrijke gevallen van HPAI-infectie bij katten vastgesteld. Aangezien deze gevallen zich in veel verschillende regio's van Polen hebben voorgedaan, bij katten met of zonder buitenbeloop, en aangezien er geen verdere gevallen zijn gemeld van overdracht op katten die in de buurt van de besmette katten leefden, kan één enkele oorsprong worden vermoed. De Poolse autoriteiten doen momenteel onderzoek om de uitbraak te begrijpen, het verband tussen de gevallen vast te stellen, de blootstellingsroutes te identificeren, aanvullende tests uit te voeren en de gedetecteerde virussen te karakteriseren. De eerste berichten suggereren dat directe overdracht door besmette wilde vogels mogelijk niet de primaire bron is. Verdere analyses worden momenteel uitgevoerd om de rol van het voer te verduidelijken. In elk geval moet rauw vlees (vooral rauw pluimveevlees) vermeden worden als voeder, omdat het besmet kan zijn met verschillende ziekteverwekkers. In plaats daarvan blijft grondig verhit vlees veilig.

Gedetailleerde cijfers over de gevallen van vogelgriep in België zijn te vinden op de volgende website: <https://www.sciensano.be/nl/gezondheidsonderwerpen/aviaire-influenza/cijfers>.

Kan het aviaire influenza virus worden overgedragen tussen zoogdieren?

Mogelijks. In Spanje was er onlangs een geval van besmetting met aviaire influenza op een nertsenfokkerij, waarbij de klinische symptomen en het epidemiologisch onderzoek een indicatie waren voor een mogelijke viruscirculatie tussen nertsen. Genetische analyse van de virusstam bevestigde dat het virus zich heeft aangepast aan zijn nieuwe gastheer, hetgeen een mogelijke transmissie van nerts op nerts zou kunnen toelaten.

Toch moet worden opgemerkt dat nertsen een vatbaarder gastheersoort zijn voor vogelgriepvirussen dan de meeste andere zoogdiersoorten. Bovendien bieden nertsenfokkerijen ideale omstandigheden voor het virus om zich aan te passen aan een nieuwe gastheer vanwege de enorme dichtheid van dieren op een beperkte ruimte. Momenteel zijn er in België geen professionele nertsenfokkerijen.

Ook recente meldingen van massale sterfte bij zeehonden in Peru en in de Kaspische Zee als gevolg van een bewezen besmetting met aviaire influenza wijzen op een mogelijke viruscirculatie tussen zeehonden onderling. De besmetting van zeehond tot zeehond is nog niet bewezen, maar de omvang van de sterfte wijst er wel sterk op.

Belangrijk is dat recent wetenschappelijk onderzoek door Sciensano en het Wageningen Bioveterinary Research Institute (Nederland) heeft aangetoond dat de vogelgriepvirussen die momenteel in Europa circuleren, nog niet alle genetische aanpassingen hebben die nodig zijn om duurzame overdracht tussen zoogdieren (inclusief mensen, zie hieronder) mogelijk te maken. Dit is een aanwijzing dat de kans op efficiënte en massale overdracht tussen zoogdieren momenteel vrij klein blijft. De mogelijke aanpassing van het virus aan zoogdieren hangt voornamelijk af van de efficiëntie van de virusreproductie in de nieuwe gastheer en de frequentie van de contacten van deze gastheer met andere individuen. In het licht hiervan is de kans op aanpassing van het virus aan zoogdieren in België momenteel gering, omdat de meeste infecties plaatsvonden bij wilde carnivoren (voornamelijk vossen) die een overwegend solitair sociaal gedrag vertonen.

Kortom, constante waakzaamheid is geboden, maar tot dusver is er in België geen reden tot ernstige bezorgdheid.

Contact tussen huisdieren (honden, katten en fretten) en kadavers van wilde vogels moet worden vermeden. Eigenaars van huisdieren die dode of zieke wilde vogels vinden, wordt dringend verzocht deze niet aan te raken, contact met hun huisdieren te vermijden en de bevoegde instellingen te verwittigen (Influenza call center 080099777 of voor Wallonië op 1718 (FR) of 1719 (DE)). Mensen die een zieke of dode zeehond vinden, kunnen dat melden op telefoonnummer 0477345890.

Kan het aviaire influenza virus mensen besmetten?

Net als bij zoogdieren kan ook de mens af en toe besmet worden met vogelgriepvirussen. Wereldwijd zijn er enkele zeldzame voorbeelden van dit verschijnsel (zie <https://www.ecdc.europa.eu/en/avian-influenza-humans/facts>). Ook hier vond de besmetting plaats tijdens een intensief contact tussen mensen en besmette vogels of in een zwaar besmette omgeving. Tot nu toe zijn er geen aanwijzingen voor aanpassing van het vogelgriepvirus aan de mens, wat betekent dat het virus zich niet specifiek richt op menselijke celreceptoren. Besmetting van mensen met aviaire influenza moet altijd ernstig worden genomen en moet gepaard gaan met strikte isolatie- en bioveiligheidsmaatregelen totdat de betreffende personen vrij zijn van het virus.

Aanpassing van het vogelgriepvirus aan andere zoogdieren, zoals mogelijk het geval was bij nertsen in Spanje, is een belangrijke risicofactor voor aanpassing van het virus aan de mens en moet serieus worden genomen. Mensen staan genetisch gezien dicht bij andere zoogdieren dan bij vogels, waardoor verspreiding van andere zoogdiersoorten naar mensen meestal gemakkelijker is.

Mensen die dode of zieke wilde vogels vinden, wordt dringend verzocht deze niet aan te raken en de bevoegde instellingen voor de nodige instructies te waarschuwen via het Influenza Call Center 080099777 in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of voor Wallonië naar 1718 (FR) of 1719 (DE). Zie ook FAQ "**Hoe omgaan met kadavers van wilde vogels?**".

Mensen die een zieke of dode zeehond vinden, kunnen dat melden op telefoonnummer 0477345890.

Voor meer informatie over mogelijke besmetting van de mens met vogelgriep en de aanbevelingen voor de volksgezondheid adviseren wij ook de website van de volgende bevoegde instellingen te raadplegen:

- ECDC: <https://www.ecdc.europa.eu/en/avian-influenza>
- WOA: <https://www.woah.org/en/disease/avian-influenza/#ui-id-5>
- Sciensano: <https://www.sciensano.be/nl/gezondheidsonderwerpen/aviaire-influenza>

Kunnen dieren worden ingeënt tegen aviaire influenza?

Ja, er zijn onlangs enkele vaccins tegen vogelgriep voor gebruik bij pluimvee ontwikkeld. In de Europese Unie is er momenteel slechts 1 vaccin toegelaten voor gebruik bij vogels. Dit geïnactiveerde vaccin is echter gebaseerd op een oude stam en het is niet duidelijk of het voldoende bescherming biedt tegen de stammen die momenteel circuleren. Er worden momenteel echter klinische proeven bij pluimvee uitgevoerd met verschillende soorten vaccins die ontwikkeld zijn op basis van momenteel circulerende HPAI-stammen. Vaccinatie heeft wel enkele beperkingen. De belangrijkste is dat vaccinatie pluimvee weliswaar goed beschermt tegen de ziekte, maar vermoedelijk de overdracht van het virus niet voorkomt. Gevaccineerd pluimvee zou het virus dus nog steeds onderling kunnen overdragen, zonder symptomen. Bijgevolg zou het virus onder de radar in de bedrijven kunnen blijven circuleren, waardoor het risico van verspreiding naar dieren en mensen toeneemt. Bovendien evolueren influenzavirussen vrij snel. Dit vereist een regelmatige controle van de circulerende stammen en een frequente aanpassing van de vaccins om een constante bescherming daartegen te garanderen (zoals reeds gebeurt voor griep bij de mens).

Ook tegen aviaire influenza gevaccineerd pluimvee en de eieren daarvan kunnen veilig worden geconsumeerd. De wachttijd van de huidige vaccins is nul dagen, hetgeen betekent dat de vaccins geen ingrediënten bevatten die een risico kunnen vormen voor de consumenten van gevaccineerde vogels.

Is het veilig om pluimveevlees en eieren te eten?

Ja. Mensen kunnen geen besmetting met het aviaire influenza virus oplopen door het eten van pluimveevlees of eieren die correct zijn verhit. Als algemene voorzorgsmaatregel mogen dieren die ziek zijn of die zijn geruimd als gevolg van de uitvoering van bestrijdingsmaatregelen in reactie op een uitbraak van aviaire influenza en de producten daarvan echter niet in de voedsel- en diervoederketen komen.

Hoe omgaan met kadavers van wilde vogels?

Vogelkadavers moeten in Vlaanderen en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden gemeld aan het influenza call center 080099777, en in Wallonië aan 1718 (FR) of 1719 (DE). De telefoondienst geeft de verstrekte informatie door aan de bevoegde autoriteiten, die de karkassen zullen ophalen als een laboratoriumanalyse nodig is.

Kadavers die niet voor onderzoek worden opgehaald, moeten door de eigenaar of beheerder van het terrein via een destructiebedrijf (Rendac) worden verwijderd. De karkassen moeten om twee redenen worden verwijderd: om het risico van besmetting van andere vogels en zoogdieren (voornamelijk ornithofage roofvogels) te beperken, maar ook om volksgezondheidsredenen.

Aangezien een incidentele menselijke besmetting mogelijk is bij nauw contact met een grote hoeveelheid virusdeeltjes, is het belangrijk dat passende beschermingsmaatregelen worden genomen door alle personen die in contact komen met zieke en dode wilde vogels. Ook roofdieren (zoals vossen en marterachtigen) kunnen met vogelgriep worden besmet door het eten van besmette vogels, zodat hier dezelfde voorzorgsmaatregelen gelden.

- ✓ Probeer het aanraken van zieke of dode vogels tot een minimum te beperken
- ✓ Laat kinderen nooit met zieke of dode vogels omgaan
- ✓ Draag altijd wegwerphandschoenen en een mondmasker bij het hanteren van karkassen en zieke vogels.
- ✓ Personen met een verminderde immuniteit wordt geadviseerd zieke of dode vogels niet te manipuleren.
- ✓ Als vervoer van kadavers noodzakelijk is, verpak de kadavers dan in een stevige, gesloten plastic zak en vervoer de kadavers in een aanhangwagen, topbox of kofferbak (dus niet in de auto zelf), en maak de aanhangwagen/topbox/ kofferbak na gebruik schoon.
- ✓ Als vervoer van zieke vogels noodzakelijk is, kunnen ze worden vervoerd in een plastic container met luchtinlaat of een kartonnen doos. Plaats de doos bij voorkeur in de afgesloten kofferbak van de auto, aanhanger of topbox tijdens het vervoer. Is dat niet mogelijk, draag dan tijdens de autorit een mondkapje. Kartonnen dozen kunnen via het papierafval worden afgevoerd, een plastic container moet worden gereinigd en gedesinfecteerd voor hergebruik.
- ✓ Was handen, onderarmen en nagels altijd met zeep of ontsmettingsmiddel en water na elke manipulatie en zeker voor het hanteren van voedsel.
- ✓ Was uw kleding, gooi de handschoenen weg en ontsmet uw laarzen of schoenzolen.
- ✓ Mensen die zich ziek voelen na een risicocontact wordt aangeraden contact op te nemen met een huisarts.

Hoe zit het met het voeren van vogels als er aviaire influenza onder wilde vogels circuleert?

Ook al circuleert het vogelgriepvirus bij in het wild levende vogels in België, u kunt tuinvogels blijven voeren via bijvoorbeeld een voedertafel of silo. Maar door het aanbieden van voedsel verhoogt u natuurlijk het risico dat een besmette vogel andere vogels kan besmetten.

Zorg ervoor dat gedomesticeerde vogels zoals gehouden kippen, eenden of ganzen niet in contact

kunnen komen met de voederplaatsen en de uitwerpselen die zich rond deze voederplaatsen bevinden!

Hoe zit het met de jacht op watervogels als er vogelgriep heerst onder wilde vogels?

Wanneer de federale overheid de ophokplicht voor gehouden vogels afkondigt, is de jacht met roofvogels de facto niet toegestaan. De jacht op watervogels met een geweer blijft mogelijk binnen de afgebakende jachtopeningstijden.

Omdat de vogelpopulaties onder druk staan door de uitbraak van de hoogpathogene aviaire influenza, is het belangrijk dat de hobbyjager zijn schietgedrag aanpast. Een vermindering van de jachtdruk leidt niet alleen tot minder extra sterfte in de vogelpopulaties, maar ook tot minder verstoring voor de vogels. Dit resulteert ook in minder contact tussen mensen en andere zoogdieren (bv. jachthonden, enz.) en wilde vogels, wat ook sterk wordt aanbevolen bij een uitbraak van hoogpathogene vogelgriep.

Als er toch op watervogels wordt gejaagd, volg dan de volgende bioveiligheidsmaatregelen:

- ✓ Draag handschoenen en een mondmasker bij het hanteren van karkassen.
- ✓ Ontsmet het gebruikte materiaal.
- ✓ Vermijd contact met gedomesticeerd pluimvee of vogels tot 4 dagen na het hanteren van karkassen van wilde vogels.

Tijdens een periode van ophokplicht wegens hoogpathogene aviaire influenza en wanneer de circulatie van het virus onder wilde vogels hoog blijft, wordt jagers aanbevolen het vrijlaten van vogels voor de jacht te vermijden. Het vrijlaten van een groot aantal vogels op dezelfde plaats tijdens hetzelfde jachtseizoen leidt immers tot een hoge dichtheid van individuen, waardoor het risico van overdracht van het vogelgriepvirus toeneemt.